

MOISÈS PÉREZ

Intel·lectuals contra Catalunya

Un determinat grup d'intel·lectuals integrat per escriptors, economistes, juristes o historiadors s'han convertit des de fa anys en els cervells del nacionalisme espanyol. Sota la disfressa d'un patriotisme constitucional i d'un igualitarisme liberal de temptacions jacobines, s'han caracteritzat durant els darrers temps pel seu combat ideològic contra el fet diferencial de Catalunya, siga la pervivència de la seua llengua pròpia o les aspiracions nacionals d'una part dels seus ciutadans.

L'espanyolitat afluïa per qualsevol racó d'aquella protesta a la plaça de Colón de Madrid. Les banderes d'Espanya, atrezzo indispensable per a l'ocasió, dominaven l'escena, tot i mesclar-se amb pancartes que qualificaven els líders civils i polítics de l'independentisme de «colpistes» o d'altres cartells que consideraven el president espanyol, el socialista Pedro Sánchez, com a «traïdor». Els manifestants imploraven al monarca espanyol Felip VI que no signara els indults als referents sobiranistes catalans empresonats; reafirmaven a través dels colors de la bandera la seua defensa de la unitat d'Espanya; i expressaven el seu gran menyspreu envers la coalició que governava aleshores, integrada pel PSOE i Unides Podem. Era una protesta impulsada per evidenciar un rebuig taxatiu als indults, però, al seu torn, també era una mobilització de la dreta exasperada contra la tímida política de diàleg de l'executiu estatal per desencallar l'anomenat conflicte català.

Aquella concentració del 13 de juny del 2021 fou una festa del nacionalisme espanyol, malgrat els intents dels organitzadors per revestir-la d'un exercici de patriotisme constitucional o, fins i tot, liberal. L'exigència d'una Espanya

| Moisès Pérez fa periodisme d'investigació. És periodista a la revista *El Temps*

monolítica surava a l'ambient, alimentada per la presència del conjunt de l'ecosistema conservador i dretà de l'Estat espanyol. L'assistència de càrrecs del PP i de la plana major de Ciutadans quedava relegada, tanmateix, davant de la presència dels jerarques de la ultradretana Vox. El partit ultraconservador acaparava els focus, els clams i les felicitacions d'una jornada excessivament incòmoda per a la direcció popular, fins al punt que alguns dels líders regionals, com ara el gallec Alberto Núñez Feijóo o l'andalús Juan Manuel Moreno Bonilla, van distanciar-se amb excuses força peregrines.

La formació de la gavina temia una segona fotografia amb l'extrema dreta, una estampa tan corrosiva electoralment com aquell retrat de febrer del 2019, d'infaust record per als populars. La casa tradicional de la dreta espanyola, però, no podia defugir una convocatòria que connectava amb el seu ADN ideològic i les seues bases polaritzades encara més d'ençà de la quasi mimetització del discurs de Vox per part de la presidenta madrilenya, la trumpista Isabel Díaz Ayuso. L'origen d'aquell acte, força molest per a determinants segments de l'organigrama de poder del PP, fou una mena de crida de Cayetana Álvarez de Toledo, una diputada del PP al Congrés que s'ha convertit per a certs cercles intel·lectuals i polítics madrilenys en la consciència crítica contra qualsevol capitulació davant dels nacionalismes perifèrics. Un exemple paradigmàtic de la seua croada ideològica van estar les seues paraules sobre la política lingüística de Feijóo, de la qual va opinar que «no diferia essencialment de qualsevol nacionalista».

La crida d'Álvarez de Toledo a través de les pàgines del diari *El Mundo* va ser assumida per la plataforma Unión 78, creada ad hoc per mobilitzar l'espanyolisme exacerbant al carrer contra els indults concedits per l'executiu bipartit del PSOE i d'Unides Podem. L'entitat estava constituïda pels actors clàssics d'aquestes contrades ideològiques, pels exdirigents polítics, intel·lectuals i referents de l'opinió pública enquadrats en el nacionalisme espanyol desfermat, «desacomplexat», malgrat la temptativa d'amagar-ho, de vegades, sota la cuirassa lèxica del «constitucionalisme» o el «patriotisme constitucional». Al capdavant de l'organització, hi havia l'exlíder d'UPyD, Rosa Díez, o l'exdirigent popular i representant de l'ala més dura dels conservadors, Maria San Gil. En un segon pla, apareixien intel·lectuals com ara Félix Ovejero, Félix de Azúa o Andrés Trapiello.

L'escriptor lleonès Andrés Trapiello —autor de diversos dietaris, alguns publicats a l'editorial valenciana Pretextos— seria, justament, un dels encarregats d'intervenir en aquella concentració d'oposició als indults i, de manera subterrània, o no tant, al govern del PSOE i Unides Podem. En un discurs sense massa excitació, fins i tot relativament tou per al perfil ideològic dels assistents, va dir:

Ja n'hi ha prou de falsedats. Ja n'hi ha prou de dir un dia que no s'indultaran als sediciosos catalans i al següent el contrari. Ja n'hi ha prou de pactar la concòrdia amb aquells que han acabat amb ella i han promès rematar-la d'una vegada per sempre. Ja n'hi ha prou de promoure taules a esquena del Parlament per a tractar assumptes que incumbeixen a tota la nació. Ja n'hi ha prou d'insultar als qui no pensen com ells. A veure si ho entenen d'una vegada: ningú és fatxa per dir avui el mateix que deia el president de Govern fa uns mesos.

A pesar de fer la seua al·locució des d'un escenari on es respirava nacionalisme espanyol pels quatre costats, deixava anar coses com aquesta:

Són molt més coherents els nacionalistes: ells no parlen de concòrdia. No volen saber res del diàleg. Segueixen amb la matraca dels presos polítics, l'amnistia i el referèndum, al qual ara, amb ajuda del govern, volen canviar de nom per deixar fora d'ell a tots els espanyols. És a dir, més del mateix.

L'arenga de l'autor de *Las armas y las letras* acabava amb una de les referències tòpiques d'aquest corrent polític: la transigència dels diferents governs estatals de qualsevol signe amb els «nacionalistes». Ho afirmava d'aquesta manera:

Saber que quedaran en llibertat uns delinqüents que desconeixen en absolut aquest art i que han confessat reiteradament que dividiran als diferents que volen viure units i en llibertat, resulta preocupant. Perquè, al contrari que Sánchez, la paraula del qual no val res, perquè diu avui una cosa i l'endemà la contrària, als sediciosos catalans cal prendre-se'ls molt seriosament: sempre han fet el que deien que anaven a fer i han donat proves sobrades de la seua deslleialtat envers l'Estat de Dret, governara a Espanya la dreta o l'esquerra, i la dreta i l'esquerra han transigit sempre amb tots els incompliments democràtics nacionalistes.

El protagonisme de Trapiello a l'acte celebrat a la plaça de Colón de Madrid, en una jornada d'inequívoca exaltació espanyolista i de rendiment polític per a l'extrema dreta Vox, mostrava en quines coordenades ideològiques s'havien instal·lat tot un grup d'intel·lectuals «no nacionalistes» que havien convertit el combat contra els «nacionalismes perifèrics» en el seu cavall de batalla particular, amb especial fixació sobre el procés independentista català d'ençà del viratge sobiranista del president Artur Mas i de l'extinta i mutada Convergència. Alguns dels membres d'aquesta colla de ments pensants de l'espanyolisme al·lèrgic a les expressions nacionals de territoris estatals eren referents internacionals de les lletres com ara Mario Vargas Llosa; o bé pensadors amb altaveus constants a les grans capçaleres

de l'Estat espanyol com pot ser Fernando Savater; o lletraferits amb certa incidència dintre de les fronteres espanyoles com ara Andrés Trapiello. Personatges habituals de l'ecosistema mediàtic ubicat a la capital espanyola que, de vegades, havien tingut durant la seua joventut una militància en organitzacions progressistes. O que s'havien situat molt a l'esquerra, com Félix Ovejero.

Una de les veus crítiques de la intel·lectualitat espanyola, el polític Ignacio Sánchez Cuenca, va retratar el seu pensament.¹ Tot i constituir un grup, en certs moments, difús, amb puntuals matisos ideològics i connexions de diferent afiliació política, aquest nucli, tant durant el procés de negociació amb ETA iniciat pel socialista José Luis Rodríguez Zapatero, com durant la redacció de l'Estatut de Catalunya del 2006 o, en aquesta vegada, amb els indults, «van donar cobertura i munició dialèctica a les campanyes de la dreta». El seu missatge gaudeix d'aquests fonaments:

Resumint molt, el seu discurs parteix de la base que l'única nació de l'Estat capaç d'organitzar-se com una democràcia liberal és l'espanyola. Bascos i catalans estan constitutivament incapacitats per a viure en democràcia llevat que l'Estat espanyol es mantinga vigilant i impose la llei en els seus territoris. D'aquí ve que aquests intel·lectuals pensen que la defensa de la nació espanyola és el mateix que la defensa de la democràcia i l'Estat de dret. Només poden ser lliures i iguals els espanyols en el seu conjunt, mai els catalans o els bascos separadament. Però això, segons ells, no és nacionalisme, és tan sols una pura constatació de les virtuts liberals de la nació espanyola.

Amb aquests arguments, els qualificats «d'intel·lectuals de Colón», han gaudit d'un gran espai mediàtic tant els mitjans conservadors com als liberals de l'Estat espanyol. Una difusió del seu pensament que ha retroalimentat l'opinió de certa porció de l'establishment polític envers les reivindicacions nacionals de Catalunya o, fins i tot, sobre la defensa de la protecció de les llengües cooficials diferents del castellà al conjunt de l'Estat espanyol. L'acadèmic Ignacio Sánchez Cuenca feia una esmena a la seua «pobra argumentació»:

El que resulta inacceptable és que l'argumentació d'aquests intel·lectuals siga tan pobre. Molts d'ells són persones que han destacat en el món de les lletres. No obstant això, quan intervenen en el debat públic, ho fan sobretot per a parlar de

¹ Ignacio SÁNCHEZ CUENCA, «Los intelectuales de Colón», *La Vanguardia.com* (26-06-2019) <<https://www.lavanguardia.com/opinion/20210626/7558237/intelectuales-colon.html>>

la qüestió nacional. I el més sorprenent és que encara que siguen persones cultes i versades en el seu camp, no s'han pres la molèstia de preparar-se una mica els arguments a propòsit del nacionalisme. Qualsevol que haja estudiat alguna cosa dels aspectes històrics, polítics i socials del nacionalisme s'adona de l'extrema neciesa de les tesis que defensen aquests escriptors. No estic dient que no es pot realitzar una crítica dura del nacionalisme o de molts dels seus aspectes: tan sols vull dir que la crítica ha de vindre acompanyada d'arguments ben construïts i d'una certa familiaritat amb l'assumpte del qual es parla.

El suposat dèficit argumentatiu i la seua contínua aparició al conjunt dels grans mitjans de l'Estat espanyol ha tingut efectes en el debat públic a l'Estat espanyol i ha condicionat la cosmovisió existent sobre els sentiments nacionals diferenciats que puguen existir a diversos territoris com ara el País Basc, Catalunya, Galícia o el País Valencià. El polítòleg Sánchez Cuenca ho remata així:

Aquests intel·lectuals, amb el seu discurs gruixut i la seua prosa agressiva i desqualificadora, han contribuït decisivament al caràcter incivil del nostre debat sobre l'assumpte nacional. De fet, han traslladat de manera mecànica i peresosa els esquemes de la lluita contra el terrorisme al combat contra el nacionalisme, com si fora tot el mateix. Bastaria, per exemple, que admeteren que, de la mateixa manera que quan parlem de la dreta distingim entre feixistes i conservadors, o, en el cas de l'esquerra, entre socialdemòcrates i comunistes, hem de distingir també entre nacionalismes excloents i integradors, o entre nacionalismes amb Estat i sense Estat. Això ja seria un primer pas perquè unes certes demandes territorials no es perceberen com a ofenses o atacs a la democràcia espanyola. Però potser és demanar massa a uns intel·lectuals que fa temps van renunciar a la seua responsabilitat pública i van optar per actuar com a mers propagandistes de la dreta nacionalista espanyola.

A conseqüència de la volada que ha assolit el «procés» i de la seua transcendència en l'esdevenir polític espanyol, aquest grup d'intel·lectuals han centrat els seus esforços i han esmolat les seues plomes per carregar contra Catalunya i, singularment, contra qualsevol expressió que pugua ser considerada com a emmarcada dintre del nacionalisme català o de ser-ne còmplice. Un dels objectes de crítica que ha caracteritzat el seu posicionament polític i la seua manera de projectar una futura Catalunya que complexca amb els seus paràmetres ideològics ha estat la política lingüística desplegada pels diferents governs de Catalunya. Francesc de Carreras, catedràtic de Dret Constitucional a la Universitat Autònoma de Barcelona, dècades enrere a l'òrbita del PSC i des de fa anys membre d'aquesta colla de ments

de l'espanyolisme, va expressar² que entre les causes de la suposada decadència econòmica de Catalunya en comparació amb l'èxit de la Comunitat de Madrid hi havia «la barrera —quasi aranzelària— que suposen les normes lingüístiques que afavoreixen desmesuradament el català».

La promoció de l'idioma propi i les polítiques de normalització lingüística empresades del Principat han estat observades per aquest grup d'intel·lectuals com a elements a favor de la causa independentista. Qualsevol decisió adreçada a promoure la llengua pròpia en diferents àmbits de la societat catalana s'ha interpretat com una amenaça per al castellà, fins al punt d'advertir d'una «persecució del castellà», inexistent quan es contrasta amb les dades de la realitat. El filòsof Fernando Savater, ideòleg de formacions centralistes com ara UPyD, va exhibir aquest pensament en un article escrit³ arran del conflicte a una escola de Canet de Mar (el Maresme) sobre l'aplicació de la immersió lingüística i les sentències judicials que miren d'escapçar aquest model de consens dins la societat catalana: «Els fanàtics separatistes no volen defensar el català, tan pretensions, sinó dinamitar el castellà per així acabar amb tota vinculació cultural i social amb la resta d'Espanya».

Encara que la immersió lingüística compta amb un ampli suport social i polític a Catalunya i que serveix com a element fonamental de contrapès davant un panorama mediàtic, d'ofertes d'oci i de socialització dominat pel castellà, la seua existència ha estat qüestionada reiteradament per aquests ideòlegs. El professor Félix Ovejero —deixeble *in illo tempore* de Manuel Sacristán— expressava en una peça redactada per argumentar el caire secundari i «feble» del nacionalisme espanyol:⁴ «Fins on jo sé, no hi ha cap partit polític rellevant que propose el que és comú en els països del nostre entorn, inclosos els més diversos: l'escolarització exclusiva en la llengua comuna. En realitat, el tòpic més gran identitari de la nostra política és el de la nostra proverbial pluralitat». Sis anys abans,⁵ ja preconitzava en una argumentació contra la immersió lingüística: «Segons sembla, el bilingüisme dividiria

² Francesc CARRERAS, «La pandemia emocional de Cataluña», *ElPaís.com* (14-07-2020) <<https://elpais.com/espana/catalunya/2020-09-14/la-pandemia-emocional-de-cataluna.html>>

³ Fernando SAVATER, «Excusas», *ElPaís.com* (18-12-2021) <<https://elpais.com/opinion/2021-12-18/excusas.html>>

⁴ Félix OVEJERO, «España», *ElPaís.com* (29-06-2018) <https://elpais.com/elpais/2018/06/18/opinion/1529339443_180174.html>

⁵ Félix OVEJERO, «Un poco de aire ante la inmersión», *ElPaís.com* (19-12-2012) <https://elpais.com/elpais/2012/12/17/opinion/1355766620_452083.html>

a la societat catalana. Un argument pobre. Si l'ensenyament en una sola llengua és garantia de cohesió, caldria escolaritzar només en castellà, la llengua majoritària, comuna i, a més, de molts emigrants i dels veïns “espanyols”».

La cosmovisió contrària a la política de normalització lingüística, un terme que també ha estat menyspreat pel mateix Ovejero per tal de defensar una major penetració del castellà a l'escola catalana, s'ha complementat amb un raonament fonamentat en el suposat tret al peu que s'estaria fent Espanya amb aquestes polítiques, les quals «releguen el castellà». El premi Nobel de literatura Mario Vargas Llosa va defensar aquesta posició en un article⁶ que censurava els canvis introduïts amb la llei educativa de l'ex ministra socialista Isabel Celáa:

Contràriament al que seria natural, la gaubança i l'orgull d'un país l'idioma del qual ha anat adquirint amb el transcurs dels segles una universalitat que només té per davant a l'anglès, perquè el mandarí i l'hindi són massa complicats i locals per a ser idiomes veritablement internacionals, a Espanya mateixa, la terra on aquella llengua va nàixer i va evolucionar i va heretar després el món sencer, com ens van descobrir entre altres el gran don Ramón Menéndez Pidal i els seus deïebles, hi ha des de fa algun temps una campanya de part dels independentistes i extremistes per a rebaixar-la i disminuir-la, tancant-li el pas i procurant (molt ingènument, és clar) abolir-la o reemplaçar-la. Acaba d'ocórrer una vegada més, amb la nova llei d'educació que ha aprovat, amb un sol vot més del que necessitava, l'actual Govern del Partit Socialista i d'Unides Podemos, amb el suport de Bildu, la continuació d'ETA, l'organització terrorista que va assassinar a quasi nou-cents persones, i que ara ha abandonat la lluita armada i s'ha integrat a la legalitat. I, per descomptat, d'Esquerra Republicana, els principals dirigents del qual han sigut condemnats pels tribunals espanyols per convocar un referèndum sobre la independència de Catalunya estant prohibits de fer-lo explícitament per la Constitució de 1978, vigent en l'actualitat.

El referent de la literatura global s'expressava d'aquesta manera —amb al·lusions tan simptomàtiques com al que «*seria natural*»— en un article on glossava del castellà i transmetia el seu menyspreu envers els idiomes de l'Amèrica Llatina abans de la conquesta —o invasió, segons Antonio Espino— espanyola:

⁶ Mario VARGAS LLOSA, «La lengua oculta», *ElPaís.com* (06-12-2020) <<https://elpais.com/opinion/2020-12-05/la-lengua-oculta.html>>

El castellà o la llengua espanyola ha passat a ser, segons aquesta llei, una llengua oculta o clandestina [...] L'espanyol, la llengua que va nàixer a Castella, quan el país estava semioocupat pels àrabs i que s'ha convertit en una llengua universal, on està? Es tracta d'una llengua disminuïda, silenciada, preterida davant llengües locals que són parlades per minories, i un dels ministres del Govern ha tingut l'audàcia de dir que tot l'escàndol que s'ha suscitat sobre aquest tema s'haguera evitat si l'espanyol no haguera estat «enverinant» el clima escolar a Catalunya, on alguns col·legis, que respecten les lleis, donaven les hores de classes en castellà [...]. La llei assenyala que les classes en espanyol o castellà constitueixen un dret de totes les persones nascudes a Espanya. En quantes comunitats autònomes bilingües es compleix aquesta disposició? Em tem que només en una minoria. Perquè, encara que sembla impossible, la campanya contra l'espanyol en la terra on va nàixer Cervantes continua en marxa. Seria alguna cosa així com un vertader suïcidi que aquesta idiotesa prosperara, no per a l'espanyol o la llengua castellana, que té més que assegurat el seu futur en la resta del món. Més aviat, per a Espanya, a qui arrancar-li la llengua seria arrancar-li l'ànima [...] Els hispanoparlants, que formem una gegantesca majoria al país, hem d'impedir aquest absurd intent de menysvalorar i postergar el castellà enfront de les llengües perifèriques.

En aquesta ofensiva contra les llengües cooficials diferents del castellà de l'Estat i, particularment, del català com a acció de combat sobre els «nacionalismes perifèrics», també ha participat una altra de les figures que darrerament s'ha apropat per les contradides ideològiques d'aquests intel·lectuals. Famós pel seu assaig contra el buidament poblacional de les zones rurals de l'Espanya interior, Sergio del Molino ha virat els seus objectius amb obres que parlen d'un presumpte assetjament de la seua persona i la seua família quan va viure de ben menut a la població de Tavernes de la Valldigna (la Safor) —on hi residia, de la mà dels seus pares— per no parlar català. En entrevistes, fins i tot, ha manifestat que s'ha anat massa lluny amb l'ensenyament en llengua pròpia al País Valencià.⁷

Aquesta veu amb una certa presència mediàtica ha emergit en els últims temps per combatre el nacionalisme català amb arguments molt semblants als dels anomenats «intel·lectuals de Colón»:⁸

⁷ VORO CONTRERAS, «Sergio del Molino: “Ser español, como ser valenciano, me parece una idiotez”», *Levante-EMV.com* (28-09-2021) <<https://www.levante-emv.com/cultura/2021/09/28/sergio-molino-espanol-valenciano-parece-57758262.html>>

⁸ JAVIER ORS, «Sergio del Molino: “El secesionismo catalán es un golpe populista”», *LaRazón.es* (14-06-2021) <<https://www.larazon.es/cultura/20210615/4hcppzbqybeu3kug5il5usqwnm.html>>

A vegades crec que estem vivint un tipus d'alienació transitòria. Han calat dècades de nacionalisme intens en tots els àmbits públics. Això ha generat una ruptura en la comunitat política de Catalunya. Hi ha una part que ha desconnectat, que no està ja en els mateixos codis i la mateixa conversa, que considera que Espanya és una tirania i que existeix una opressió. Això arrela perquè és consolador, perquè et permet tindre un sentit de la vida. Pertànyer a una nació oprimida o a una causa que lluita contra el mal li sedueix a molta gent. D'igual manera que existeix un prestigi a reclamar-se víctima. Hi ha un plaer a sentir-se part d'un projecte per construir. Hi ha un sentiment religiós i és molt difícil oposar arguments racionals a això. No calen. Un dels èxits enorme del nacionalisme català és inocular aquest sentiment religiós i de transcendència i de missió de la vida en una part de la població. És complicat entendre's amb això. És com si Erasme discutira amb el Papa.

L'assagista, de fet, fa una contraposició entre l'espanyolisme, al qual considera il·lustrat i liberal, i el nacionalisme català (o basc) que estaria constituït només en el sentiment i desproveït de raó:

Em considere afí a la tradició il·lustrada i liberal, i a una Constitució com la que tenim, però el contracte social és fràgil, com s'ha demostrat en aquests anys quan ha sigut tocada per l'essencialisme dels moviments polítics arrelats en la sentimentalitat i les emocions. La democràcia liberal i els constitucionalistes han d'oposar-se a això i impedir que aqueix sentimentalisme òmpliga els buits i arase amb tot. Cal plantar batalla a les emocions i cal elaborar una sèrie de relats que acompanyen o reforcen el nostre contracte social. Hui sabem que un element molt eficaç per a mobilitzar a les masses i la població, des del punt de vista polític, és el nacionalisme, el sentiment de pertinença nacional. La democràcia nacional, si no té res a dir o vèncer en el pla dels sentiments i els vincles que uneixen persones, és a dir, en el contracte social al qual em referesc, es veuran desplaçats per aquells als quals no els preocupa aquesta unió i que al seu torn busquen comunitats basades en les ètnies i les llengües.

Les posicions nacionalistes catalanes, la simple defensa de Catalunya com a nació, és qualificada per aquesta colla de pensadors amb gran presència al panorama mediàtic estatal com a pròpies del carlisme o, fins i tot, del feudalisme. Així ho explicava Fernando Savater en una entrevista⁹ durant els prolegòmens del referèndum

⁹ J. M. PLAZA, «Fernando Savater: "El gran problema de Cataluña es la educación y la propaganda"». *ElMundo.es* (26-09-2017) <<https://www.elmundo.es/cultura/2017/09/26/59ca9d7c468aebfe668b4633.html>>

d'autodeterminació del 2017: «El nacionalisme català i basc és el retorn del carlisme, que ha sigut el gran mal de la història moderna. El que ha impedit que Espanya tinguera una democràcia liberal avançada ha sigut la presència clerical, detestable, separatista dels carlistes». Sostenia que la reivindicació nacional d'una part de Catalunya era com tornar a la funesta i lúgubre per a la humanitat edat mitjana:

Esperem que aquest simulacre de referèndum no es realitzi, perquè és una agressió a tots els ciutadans espanyols. Políticament, no existeix Catalunya o els catalans; existeixen ciutadans de l'Estat espanyol, i no hi ha més. Si tornàrem ara a lligar ciutadania amb la terra, seria com tornar a l'Edat mitjana, els segles de la gleba.

L'escriptor i membre de la Reial Acadèmia Espanyola, resident durant molts anys a Barcelona, Félix de Azúa, lligava en una altre article¹⁰ dos dels tòtems argumentals d'aquests pensadors espanyolistes: la identificació del nacionalisme català com un posicionament polític propi d'altres temps i la cosmovisió del procés com a invent de la burgesia catalana. Ho feia d'aquesta manera:

Ha obtingut una joiosa difusió el suport dels bisbes i els empresaris catalans a l'indult que Sánchez vol imposar als sediciosos empresonats. Indult que ells rebutgen i que el president de la Generalitat qualifica de perfectament inútil i «derrota espanyola». Quina és la notícia? Empresaris, bisbes, rics homes catalans i tot el conservadorisme feudal ha fet costat sempre als sediciosos. O potser Aragonès, Pujol, Puigdemont, o l'inversemblant Torra no pertanyen a la burgesia rica? Quina notícia!

Les arrels filosòfiques d'aquests intel·lectuals sobre el nacionalisme català i la consideració de nació del Principat prové d'una interpretació ben singular de la Il·lustració i el liberalisme, associant-lo a l'estat jacobí francès. Entenen que la justícia i la igualtat només es poden donar des d'un prisma absolutament uniformador, des d'un marc que és Espanya. Encara que fan afirmacions, d'entrada, allunyades del nacionalisme espanyol, com ara considerar una futura desaparició d'Espanya, ells juguen en el terreny filosòfic d'un cert nacionalisme «banal» espanyol, és a dir, un nacionalisme implícit, que no necessita grans exhibicions. Félix Ovejero ho exposa nítidament en una reflexió¹¹ que condensa part d'aquesta argumentació particular:

¹⁰ Félix DE AZUA, «Acomodados», *ElPaís.com* (22-06-2021) <<https://elpais.com/opinion/2021-06-22/acomodados.html>>

¹¹ Félix OVEJERO, «El falso problema de España», *ABC.es* (21-06-2021) <https://www.abc.es/cultura/cultural/abci-falso-problema-espana-202106181231_noticia.html>

A parer meu, cap una altra defensa de la nostra comunitat política més d'acord amb la nació de ciutadans hereua de la Revolució Francesa. Circumstancialment, Espanya és el marc polític més ampli de realització dels ideals de justícia, igualtat i democràcia. El més ampli disponible, però no el desitjable: qualsevol davantera traça un perímetre arbitrari a la realització d'aquests ideals. En aquest sentit, és condemnable alçar fronteres i defensable abolir-les en nom d'aquests ideals, estendre la nostra comunitat de ciutadans. Per això, millor Europa que Espanya. Espanya resulta interessant no pel que va ser, sinó pel que és avui i, si fora el cas, en nom dels clàssics ideals, estaria justificada la seua desaparició com a entitat política.

Hi ha veus dintre d'aquest grup, com ara l'economista i historiador d'origen català Gabriel Tortella que clamen contra la plurinacionalitat:¹²

El plurinacionalisme ha sigut sempre i a tot arreu una bomba de rellotgeria. No hi ha país plurinacional que no s'haja anat a la merda. Plurinacional era la Unió Soviètica, i ja sabem en el que va quedar. Plurinacional era l'imperi austrohongarès i mira com va sucumbir. Plurinacional era la Iugoslàvia de Tito i ja sabem el que va passar. Però el pitjor és que aquesta plurinacionalitat sempre s'ha dissolt amb violència. No hi ha cap exemple que haja tingut efectes positius.

En el cas de Félix Ovejero s'arriba al punt de qüestionar-se la consideració de Catalunya com a nació:¹³

En el cas dels nacionalistes, els problemes són majors, definitius. Si es pensa bé, la idea que n'hi ha prou que una proporció suficient d'individus crega que és una nació perquè hi haja una nació (encara que, per descomptat, no basta creure's Napoleó per a ser Napoleó) equival a reconèixer que la pròpia ideologia es basa en una mentida. No en una mentida circumstancial, sinó constitutiva. I és que el nacionalisme, si té un projecte que l'identifique, aquest és la creació de consciència nacional, la qual cosa equival a assumir que no n'hi ha i que, per això, el seu deure és construir-la. Ara bé, si no hi ha consciència nacional, en virtut de la

¹² Carlos SÁNCHEZ, «Gabriel Tortella: “No hay país plurinacional que no se haya ido al garete con violencia”», *ElConfidencial.com* (20-03-2016) <https://www.elconfidencial.com/espana/2016-03-20/gabriel-tortella-no-hay-pais-plurinacional-que-no-se-haya-ido-al-garete-con-violencia_1169836/>

¹³ Félix OVEJERO, «No más ocurrencias, por favor», *ElPaís.com* (05-06-2017) <https://elpais.com/elpais/2017/06/01/opinion/1496311627_021167.html>

idea de nació manejada, no hi ha nació i, per tant, estendre aquesta consciència nacional, això és, dir als individus —que no es creuen que són una nació— que sí que són una nació, és enganyar-los.

La víscera contra l'esquerra per haver-se «plegat a les tesis del nacionalisme», l'hipotètic adoctrinament educatiu a Catalunya com a factor de creixement del nacionalisme català o la negativa a qualsevol diàleg amb les forces territorials catalanes (i basques) han definit també el seu pensament. Una afirmació de Savater sobre el diàleg amb Catalunya, estreta de l'entrevista referenciada adès, mostra el tarannà polític que professen:

Des del meu punt de vista, s'ha transigit massa. S'ha dialogat amb Catalunya, els catalans i els pujols d'una manera exagerada. Crec que calia haver pres decisions abans, i d'aquesta manera, molts dels personatges que pul·lulen per ací haurien d'estar una temporadeta en la presó, que a vegades és educativa. Sabino Arana [el fundador del Partit Nacionalista Basc] va millorar en la presó. Encara que potser m'equivoque i descobrim que no haver-se llançat abans té les seues virtuts.

Tot i la seua teòrica identificació discursiva amb el liberalisme, les queixes que difonen sobre la identificació entre Espanya i nacionalcatolicisme i les temptacions exhibides, de vegades, de trobar trets ultradretans en el nacionalisme hegemònic català, un dels membres d'aquest grup, Andrés Trapiello va manifestar¹⁴ que «comparats amb Puigdemont i Junqueras, Tejero, Armada i Milans del Bosch semblen homes d'honor; van reconèixer el seu fracàs i van acceptar les penes imposades». Trapiello va militar, com ho van fer Savater, en UPyD. En el manifest fundacional de Ciutadans, hi van participar Félix Ovejero, Francesc de Carreras o Félix de Azúa. Personatges que marcaren les coordenades ideològiques d'uns partits caracteritzats, segons Ignacio Sánchez Cuenca,¹⁵ pel seu anti-nacionalisme, adreçat en exclusiva als casos català i basc:

¹⁴ Javier CARABALLO, «Ante Puigdemont y Junqueras, Tejero y Milans del Bosch parecen hombres de honor», *ElConfidencial.com* (05-05-2019) <https://www.elconfidencial.com/espana/2019-05-05/andres-trapiello-ganadores-guerra-civil-podemos-vox-falange-pce_1980850/>

¹⁵ Ignacio SÁNCHEZ CUENCA, «Líbranos de los intelectuales», *LaVanguardia.com* (16-11-2019) <<https://www.lavanguardia.com/opinion/20191116/471633507663/libranos-de-los-intelectuales.html>>

Amb el pas del temps, l'antinacionalisme català i basc d'aquests partits va acabar emparant un nou nacionalisme espanyol intransigent i uniformitzador. Ja sé que aqueix nacionalisme espanyol té arrels molt profundes en la història, però dic que era nou perquè va estar silent durant els primers vint anys de democràcia. Per molt que es disfressara de constitucionalisme i igualitarisme liberal, la negació absoluta de la rellevància política dels sentiments nacionals al País Basc i Catalunya no era més que una manera d'imposar un nacionalisme d'Estat, l'espanyol, sobre els nacionalismes basc i català. Perquè nacionalisme significa, abans de res, organitzar la política a escala nacional. Si és a escala espanyola, és nacionalisme espanyol. Si és a escala basca, és nacionalisme basc. El projecte nacionalista es pot dur a terme cívicament, amb respecte als drets individuals i els principis democràtics, o mitjançant imposició i eliminació del diferent.

Aquest nacionalisme espanyol disfressat d'igualitarisme liberal i de constitucionalisme patriòtic va contribuir a una reacció nacional que ha derivat en el sorgiment de forces d'extrema dreta, com explica Sánchez Cuenca:

En realitat, avui ja sabem que per sota del constitucionalisme bategava un nacionalisme, l'espanyol. És suficient recordar la participació de Ciutadans en el míting de Colón, al costat del PP i Vox. El discurs histèric i extremista de Ciutadans sobre la crisi catalana ha contribuït decisivament al fet que molts votants hagen optat, com a conseqüència lògica, pel nacionalisme espanyol estupend, el de Vox.

Implicats públicament en la formació de partits marcadament espanyolistes, lluitadors intel·lectuals contra el nacionalisme català des de les seues tribunes mediàtiques, agitadors de les convocatòries que reunien als ciutadans amb un sentiment espanyol més exacerbant, aquesta colla de pensadors s'ha erigit des de fa temps en les ments pensants del nacionalisme banal espanyol. Sí, d'un nacionalisme banal espanyol en combat permanent contra qualsevol sentiment diferenciat i clam de pluralitat territorial o lingüística emès des de Catalunya, el País Basc, el País Valencià i altres territoris amb llengua i cultura no castellanes. ☪